

HE TURE hei whakatakoto tikanga kia Whakaingoatanga. whai reo ai mo ratou Whaka-Maori ake nga tangata Maori o te Koroni o Niu Tireni ki roto ki te Runanga Nui o Niu Tireni.

[Okotopa 10, 1867.]

NOTE MEA i runga i te rere ke o te ahua o ta te Maori tikanga Matua-korero. pupuru whenua me era atu take kahore e ahei ana i naianei nga tangata Maori o tenei Koroni o Niu Tireni kia tu hei tangata marama ki te pooti he ruarua noa iho nga mea e marama ana ki te pooti mo te kowhiri tangata mo roto i te Runanga Nui mo nga Runanga Porowini ranei o te Koroni a he mea pai kia poka ake ai te pai o te whakahaere o nga tikanga katoa e tau ana ki runga ki nga pononga o te taha Whaka Maori a te Kuini kia takoto tetahi ritenga mo tenei wa kia marama ai te whai reo a aua pononga Maori a te Kuini mo ratou ake i roto i te Runanga Nui i nga Runanga Porowini hoki o taua Koroni nei

NA KIA MEINGA RAPEA HEI TURE e te Runanga Nui o Niu Tireni i tona huihuinga i roto i te Paremete nei i runga hoki i te mana o taua Runanga nga ritenga i raro iho nei—

- Ko te ingoa poto o tenei Ture ko te "Ture whakatu tangata ki Ingoa Poto. roto ki te Runanga Nui hei Kai whakarite mo te Iwi Maori 1867."
- Ko tenei kupu ko te "Maori" i roto o tenei Ture ko tona ritenga Whakamaramatanga. he tangata Maori o Niu Tireni he tane kua tae ona tau ki te rua tekau ma tahi kua poka atu ranei e uru ana hoki ki roto ki tenei kupu te hawhe-kaihe.
- Me apiti atu hei whakatokomaha mo era o nga Upoko Runanga o Kia tokowha nga Tangata Maori mo roto i te Runanga Nui me whakatu i runga i te pooti. te Runanga Nui i kowhiria mariretia i runga i nga ritenga o te Ture e whai-mana ana i taua wa etahi Upoko Runanga kia tokowha he mea pooti marire kia tu i runga i nga ritenga o tenei Ture hei Kai-Whakarite ki roto ki te Runanga Nui mo te iwi Maori e noho ana ki tenei Koroni.
- He mea kia marama ai te ritenga mo te kowhiri i aua tangata Wehenga o te Koroni kia wha nga takiwa pooti Maori. mo roto mo te Runanga Nui ka wehea te Koroni kia wha nga takiwa pooti Maori.
- Ko nga ingoa o aua takiwa pooti me te tokomaha o nga tangata Ingoa o nga takiwa, kia whakaturia i runga i te pooti koia enei ara—

Te Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Raki—Kotahi tangata Me nga tangata kia tu i runga i te pooti kia tokohia ranei.

Te Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Rawhiti—Kotahi tangata

Te Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Rato—Kotahi tangata

Te Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Tonga—Kotahi tangata.

- Aua tangata me whiriwhiri i roto i te iwi Maori tonu i runga i te Te ritenga mo te whiriwhiri kia pehea ranei. pooti a nga Maori e noho ana ki roto ki tenei ki tenei o aua takiwa e wha kua whakahuatia nei ara i te pooti a nga tangata kahore i ingoa-kinotia i runga i tetahi hara kino ki te Kawanatanga i tetahi hara nui ranei penei me te kohuru me te tahae ranei tetahi atu hara whakarihariha ranei tenei ano hoki nga kupu kei raro iho nei hei tohutohu mo era atu tikanga o te tu o aua tangata hei tohu mo to ratou maramatanga ki te pooti.
- Nga pukapuka tono mo te pooti kia whakaputaina atu. Ma te Kawana e whakarite kia puta nga pukapuka tono tuatahi mo te pootitanga tangata mo roto i te Runanga Nui hei reo ki roto ki te Runanga Nui mo nga takiwa pooti kua oti nei te whakahua a tetahi wa hei mua mai o te pahemotanga o nga marama e ono ki muri iho o te otinga o tenei Ture.
- Tukunga o te mana ki a Te Kawana kia tohutohungia e ia nga rohe takiwa. He tika ki to te Ture ma te Kawana i runga i te ritenga o te Panui me ta ki te Nupepa o te Kawanatanga (*New Zealand Gazette*) e tohutohu e whakaatu a i tenei wa i tenei wa e whakarere-ke i runga i tana e kite ai he tika i nga rohe o aua

takiwa pooti Maori kua oti nei te whakahua a ko aua rohe ina whakaahuatia-ketia i tenei wa i tenei wa ka meinga ka kiia ko nga rohe era o aua takiwa pooti Maori kua oti nei te whakahua ano he mea whakatakoto marire aua rohe i roto i tenei Ture.

- Ma te Kawana e whakarite tikanga kia mohiotia ai te aheitanga o te tangata ki te pooti, etahi atu ritenga hoki kia oti pai ai te pooti. He tika ki to te Ture kia whakaritea e te Kawana i runga i nga ritenga o te Panui etahi tangata hei whakahaaere i nga pooti hei kimi marire i te marama o ia tangata o ia tangata e ki ana kei te tika ia kia pooti hei mahi hoki hei whakaputa hei whakahaaere i nga pukapuka tono mo te pooti kia tu he tangata mo roto i te Runanga Nui hei titiro i te tuhinga e ia tangata e ia tangata i tona ingoa mo tana tangata i pai ai o nga tangata e hiahiatia ana kia pootitia hei titiro hoki hei tiaki kia pai kia tika ai te mahi te whakahaaere o nga ritenga o te pootitanga.
- Pukapuka kia taia ki te perehi. Ma te Minita kei a ia te ritenga mo te whakahaaere i nga tikanga o tenei Ture e whakarite kia taia i tenei wa i tenei wa kia tuhatuhaina atu ki hea kainga ki hea kainga he pukapuka i runga i te ahua pukapuka me ata tohutohu ki roto ki te Panuitanga kua oti te whakahua ki runga ake nei.
- Tangata Maori mo roto i nga Runanga Porowini. He tika ki to te Ture ma te Huparitene me te Runanga Porowini i runga i nga ritenga o tetahi Ture me whakatakoto mo reira e whakarite kia tokotahi kia tokohia ranei o nga tangata o roto o taua Runanga me kowhiri i runga i te pooti a nga tangata Maori o taua Porowini kua whai ritenga kia pooti runga i te mana o tenei Ture mo tetahi tangata kia whakaturia hei tangata mo roto i te Runanga Nui a i runga i tera he tika kia whakaritea e te Huparitene me te Runanga Porowini o tetahi Porowini he takiwa pooti Maori i roto i taua Porowini ki ta te Huparitene me te Runanga Porowini e kite ai he tika.
- Te wa hei pumautanga mo te mana o tenei Ture. Me whai mana tenei Ture mo nga tau e rima timata atu i te wa e tuturu ai na kua oti te whakarite ko te tangata e tu ana i runga i te mana o tenei Ture ka pumau tonu ia hei tangata mo te Runanga Nui Runanga Porowini ranei ahakoa mutu noa te whai-mana o tenei Ture a kia taea noatia ra ano te wa e whakamutua ai i runga i tona hiahia ake tana noho taea noatia ra ano ranei te wa o te whakahinganga o te Runanga Nui o te Runanga Porowini ranei no reira ia tangata kua oti ano hoki te whakarite kia whai mana he Ture na te Huparitene me te Runanga Porowini i whakatakoto i runga i nga ritenga o tenei Ture mo tetahi wa kei roto kei taua Ture Porowini te tohutohungia ai ahakoa pahemo noa mai te wa o te mutunga o te whai mana o tenei Ture.

Kupu Apiti.

TE Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Raki ko te pito whaka-raro o te motu Whaka-te-Raki o Niu Tiren i ko tona rohe ki te Tonga ko Manuka me tetahi raina e tapahi haere ana ki te wahi o te awa o Tamaki e tino tata ana ki Manuka katahi ka whai haere i roto i te awa o Tamaki tae noa ki te moana.

Te Takiwa Pooti Maori whaka-te-Rato ko tera wahi o te motu Whaka-te-Raki o Niu Tiren e takoto ana ki te Tonga o te rohe Whaka-te-Tonga o te takiwa Pooti Maori Whaka-te-Raki ko te rohe ki te Rawhiti he raina e timata ana i Wairakei he awa kei waenganui o Tauranga o Maketu ka rere tonu i reira i runga i te rohe o te whenua o te Arawa a tae noa ra ano ki te tihi o Titiraupeka rere tonu i reira a tae noa ki te wahi o te moana o Taupo e ahua tata ana ki reira katahi ka poka tonu te rohe i waenganui o taua moana a tae noa ki Waikato whaka-runga ka haere i roto o Waikato whaka-runga a tae noa ki tona matapuna katahi ka maro tonu te rohe ki runga o te pae o Ruahine katahi ka rere tonu i runga i te wehenga-wai o runga o te pae maunga a marere noa ki Turakirae he Tumu kei Raukawa.

Te Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Rawhiti ko tera wahi katoa o te motu Whaka-te-Raki o Niu Tiren i kei waho o nga rohe o nga takiwa Pooti Maori Whaka-te-Raki Whaka-te-Rato hoki.

Te Takiwa Pooti Maori Whaka-te-Tonga ko tera o nga motu o Niu Tiren i tona ingoa ko te Waipounamu apiti mai ko Rakiura me nga Moutere a tata mai ana.

I taia i runga i te Mana o te Kawanatanga o Niu-Tiren, e Hori Tihipere, Kai-ta o te Kawanatanga, Poneke